

12. II. 1887.

3. ir 4. num.

LIEUWISZKASIS BALSA

redomas Jono Szlupo,

iszeina trissyk ant mēnesio; kasztuoja ant metu 2 dorėlu, o Auropoje du ir
pusę dor. Atskiras numeris 7 centai. Už coli apgarsinū ant metu 10 dor.
o wieną syki garsinant 20 centu už kožną eilę.

Entered at the Post Office at New York as second class matter.

TRADE MARK

META

NEW YORK.

Adresas Rėdystės: Jonas Szlupas, 43 Spring st., New York.

Kromas Aud. KAPOCZIAUS.

Parsiduoda kawa, miltai, cukrus, arba
ta, marszkiei, keli: es ir wisokie daig-
tai, kokie tik yra reikalingi dėl žmogaus
Asz taipgi užsipraszau wisus brolus lie-
tuwininkus, kad neužmirsztu atkankyti
manę sut

S. MAIN St. Shenandoah Pa.

Kitose duryse no bankos,
Forgusono mure.

ANTANAS WYSZNIAUCKAS,
žinomas gerai lietuviams Amerikoje,
gywena po No 383 Grund st., New York,
dabar atidarė AGENTURA, tai yra par-
duoda szifkortes, iszmaino piningus
parduoda tikietus ant geležinkelu ir tt.
už pigiausia prekia.

AGENTAI L. Balso: Szemandoryje M- J. Andriukaitis, M. Janczaitis,
Baltimorėje W. Senkus; Clevelande J. Almonaitis; Jersey Cityje Kazys Gilus,
Wiljamsburge W. Matulewyczius; Naujorke P. Pasiackas ir W. Džian-
kauskas; Bruklyne R. Paškauskas, Waterburyje ir Union Cityje K. Baltruks-
nis ir Sadlauckas; Mahanoy Cityje Milauckas, Ausziura ir Budwėza; Wilkes
Barieje J. Aleksaitis.

21 S. Main

MAX REESE
SHENANDOAH Pa.

pardavėjas likieriu ir cigaru, yra podraug
wisatiniu AGENTU dėl wisu garlaiwiu Hamburgo, Brėmos ir Antwerpos
siunczia piningus i wisas dalis Rusijos, Wingrijos, Lenkijos ir Lietuvos ir
pigiausia prekia. Nėkas czia nebus prigautas. Gywenu pagal banką.

T. V. JARVIS CHRISTOPHERS,

adwokatats [counsellor at law]

NOTARY PUBLIC

5 & 7 Murray st., New York,

Grinczia 34 35 & 36. 10 ryt. iki 6 wak.

Gywenu: 146 Madison st., New York,
iki adynai 9.30 rytą ir no 6 iki 7.30 wak.

25 centus kasztuoja. Kur daugiau lietuwininku gywena, galės mėginti szitą
dramą pastatyti ant scenos. Norinti pirkti tegul piningus atsiunczia i rėdystę
L. Balso.

Užmokėjo u: L. Balso:

Pr. Bacziuskas \$ 1, A. Waitke-
wyczius \$ 2, A. Wilk. 7 rbl.

Pirma lietuwiszkoje kalboje drama,
wardu PATKULIS, szitą nedėlę iszei-
na isz spaudos; kninga yra didoka, o tik

ITURIS 3 ir 4 NUM. L. BALSO.

Senowybė žmogaus (pabaiga) I. 33. J. Kalnėnas, Nuskendėlė I. 39.
Szernas, Senowiszki Lietuwos piningai, I. 41. Gamtos mokslai ir draugija
I. 43. Gromatos, I. 45. Polyt. naujienos, I. 51.

SENOWYBE ZMOGAUS.

[Pabaiga]. Wisatinai sakant, kur randasi izstaisytos dailos, tamsios žinios, supainiotos irėdnės, tai wis yra liekanos taipsnieszko iszstaisyto isz senesnio prastesnio ir grubesnio budo gywenimo. Nei wienas padėjimas dabos neatsiranda isz netyeziu, bet iszsiwynioja isz pirmykszčio buwio. Kožnas tą principą turi atminti, norėdamas pažinti swietą, kur gywena, ar istoriją praeitės. Ką-gi tai wis sako apie senybę ir pirmyksztes iszlygas žmonijos? Paminklai Aigypto ir Babylonijos rodo, kad tušos tautos jau i 5000 metu atgal buwo pasiekusios geroką žingi kulturos. Be abejonės didesnė dalis žiamės tuomet buwo apgywenta barbariszku, laukiniu žmoniū, kaip kad pasiliko ir paskui. Bet aplinkėse Nylaus ir Euprato buwo ciwilizacija. Senieji aigypťenai turėjo dėmę dabingu tautu -- rasztą; ju hijeroglypyszki ženklai antraszuose regis dawė pradžia ir dėl musu abėcėlos. Tai buwo tauta laukdarbinga, nuwalydowo gausius waisius no lauku, twanais Nylaus upės apwaisintu, ir iszlaikydowo daug gywentoju. Kaip gabus konstruktywiszkoje dailoje buwo aigypťėnai, kožnas mato tai isz ju pyramydu, kurios ju wardą apgarsino. Didžioji pyram da pas Džizė, ans kalnas aptaszytu kalkakmeniu ir syėnytu, dar ir dabar skatosis stebuklu swėto. Tobutumas milžiniszku uožu ir puikus iszbudawojimas widuryje kambariu ir priemenu parodo netik gabumus akmens taszytoju, bet ir praktikiszku geometru. Nukreipimas szalu i pamatinias puses swėto yra tikras, isz ko matome, kad aigypťėnai buwo gerai pastebėję pradinis faktus astronomijos; sulyginimą dienos su naktimi galima pastebėti isz sau'cs leidimosi skersai weido pyramydu, o kaimyniszki arabai ir dabar dar rokuo a sawo astronomiszkas žinias pagal ju szeszėli. Kiek žinia atgal siekia, aigypťėnai apdirbo bronzą ir geleži, auksą ir sidabrą. Taip ju dailos ir paproczei, ju skulptura ir namstatysta, rokunda ir mėrawimas, sistėma wisuomeninio gywenimo su ju gubernatoreis ir rasztininkais, ju tikėjimas su eilėmis kunigijos ir wienwalineis imoneis, wiskas pasirodo iszeiga ilgo ir laipsnieszko augimo. Pažiurėję i labai senus paminklus, k. a. kapą princo Tėtos isz 4tos dinastijos Britiszkame Muzejuje, pastebime, kaip aigypťiszka kultura pradėjo augti sztywai ir buwo paduodama isz gimiuės i giminę. Dailos jau pasiekė padėjimą, kada rodė-i žmonėms, jog tolesnis žingis nebuwo galimas, nės ju prosenei padėjo tobulą taisyklę gywenimo, kurią atmainyti buwo prasikaltimuns. Nors apie Babylonėnus ir Kaldėjus yra mažiaus žinoma, wienok ju paminklai ir antraszai parodo, kaip sena ir augszta buwo ju kultura. Jie regis iszrado raszymą kylėtais ženklais, kuriuos ju ipėdinei assyrėnai no ju iszmoko. Jie buwo didi mėstu statytojai, ir plytos su antraszais ju karalu wardu pasilieka

kaipo atminimai ju didžiu dievnamiu, k. a. paszwęstu diewui Ur męste, kur
 audame ir žydu biblijoje --- Ur --- Kaldęju. Nuoraszai ju istatymu randas
 taipgi, ir taip yra isztaisyti, kad randi pasergėjimus apie turtus nutekėjusiu
 moteriszkiu, ikalinią tęwo ar motynos už užsigynimą sunaus, dieninę kor
 pusmērės rugiu, imtu no pono, kurs užmuszo wergą ar bļogai pasielgę su
 juomi. Astrologija, kuri apgarsino wardą Kaldęju ir Babylonęnu, atwedę an
 paprastinio pastebėjimo dangiszkuju gumuļu, isz ko pasidarę moksļas astrono
 mijos. Tauta taip sawo wardą iraszysi i kuingą dabos yra taip pat sena kaip
 kad aigyptėnai. Tai yra dwi tautos, kuriu kulturą mums parodo antraszai
 padaryti laikuose ju senowiszko didumo, ir kitos tautos tur. jeigu tik rasztus
 daug wėlesniu gadyniu. Protas sendabiu žmoniu regimai veikę taip pat kaip
 musasis. Nerekėjo dėl darbo wirszugamtiniu galybiu, bet žmogiszka dwasę,
 nors aplinkineis keleis, pasiekę didelus dalykus, berots nemokėdama nei pe
 pusę sunaudoti jau pasiektus; radę budą raszymo nemokejo pataisyti anas
 neparangias hijeroglypas i litaras; ruszei mislydami apie tikėjimą jie meldę
 i szunis ir kates, kas jau senowėje buwo atmetama tarp tuļu tautu; gaiwindami
 astronomiją jie nenusikraė no nękingumo astrologijos. Tarp ju kulturinės
 istangos wisur matome liekanas barbariszko padėjimo, kokiamė pirma buwo
 buwę; aigyptėnu pyramydos yra kapininėmis wietomis, kokias užtinkame ir
 pirmistoriszkoje Anglijoje, tiktai didelo apymio ir isz aptaszto akmens ar
 plytu; aigyptėnu hijeroglypos, su waizdais žmoniu ir gywuolu ir su wisokiu
 misziniu, pasako pasļapti sawo iszradinio, jog jos prasidejo waizdiniu raszymu
 kaip kad tarp nožmiu medžiokliniu geneziu Amerikos. Taip tai senowiszka
 daba jau pasiekę pawirszi, kurs buwo užaugęs per ilgąs pirmistoriszkas gady
 nes. Ta iszeiga supuola su anaja prie tyrimo weislu ir kalbu.

Žmonijos gywenimą galime padalinti i tris didžius ļaipnius: ļaukini,
 barbariszka, dabingą. **Ļ a u k i n i a m e** padėjime žmogus minta žolėmis ir
 gywuoleis, nei jis žiamę aria nei ļaukina gywuolus dėl sawo peno. Ļaukinei
 žmonės gali gywenti tropiszkuose miszkuose, kur gausas waisiu ir grobio gali
 iszļaikyti mažas gimines wiename daigte, jie randa ten pragywenimą, o szul
 tesniuose kampuose jie turi kelanti isz wietos i wietą, nės wiena buweinė
 greitai nusigano. Medega dėl ju inagiu yra medis, akmuo ir kauļai, nės jie
 nemoka iszgauti naugę isz rudos, už tai jie priguli prie taip wadinamos akmens
 gadynės. Kada žmogus užsiima ļaukdarbysta, jau is yra **b a r b a r i s z k a m e**
 padėjime; susirenka peno iki kitai pjucei, stowus kainu ir męstu gywenimas
 iszsitaiso, su greitu žengimu pagerinimuose dailu, moksļo, budo ir waldžios.
 Piemeniszkos gentės czia ar priguli, nės nors jos kelauja no ganykļos i gany
 kļą neturėdamos stowios buweinės ir žiamdarbystos, wienok banda joms
 duoda gausą pieno ir mėsos. Nors tuļos barbariszkos tautos wortojo tik akme
 ninius irankius, oet daugumas jau siekia i nauginę gadynę. **D a b i n g a s**
 padėjimas prasideda su raszymu, kurs paamžindamas istoriją, istatymus.

mokslą ir tikėjimą dėl naudos ateinanciuju amžiu, sumezga praeitę su ateite; nesutraukytą retėži dwasiszko ir doriszko žingsnio prieszakyn. Regis, kad daba ant swėto perėjo tas tris laipas, taip kad pažwelgimas i laukini žmogu Brazyliszku giriu, barbariszką Njuzylenderi ar Dahomen'ą, ir dabingą auro-pėną tyrinėtoju palengwina supratimą eigio kultūros, nors toks palyginimas yra tik palydowu, bet ne iszguldymu.

Tok u budu galima teisingai laukti, kad žiamėse dabar dabingose kuomet buvo laukinės ir žiamai barbariszkos gentės. Ir daug liekanu to wisio mes randame muzėjuose. Už tai ką-gi arkeologija ir geologija sako apie senowybę žmogaus ant žiamės?

Pėdsakus žmogaus akmens gadynėje. Pagal irankius galima pasakyti, kokiamė padėjime dabos stowi tauta. Jei randasi ginklai isz bronzos ir geležies, skelaudės dailu puoda, kaulai naminiu gywuolu, suanglėję jawai ir skudurei drapanu, tai wis parodo, kad žmonės priguli prie dabingo, ar nors iszdailinto barbariszko padėjimo. O kad ten randasi irankei isz akmens ir kaulo, bet nera naugiu, nera žiaminiu sudynu, nei ženklū žiamdarbystos ar jaukiu gywuolu, tai rodo, jog gywenta buvo laukiniu žmoniu. Swarbu yra, ar kokia tauta pažino nauges ir jas dėwėjo kaipo irankius ir ginklus; taip esant tauta buvo gadynėje naugiu. O kad neturėjo nei wario nei geležies, bet darė isz akmens kirwelus, peilus, raguotiniu galus, ir kitus pjautuwus ir durtuwus, tai buvo akmens gadynėje. Kur tokie akmeninei daigtai randasi, kaip antai kad musu Lietuwoje yra, pasirodo, jog akmengadyninis žmogus ten kuomet yra gywenęs. O nawatna yra, kad w.sur ant swėto randasi tokie akmeninei irankei žiamėse, isz ko matyti, jog kuomet gywentojai wisi buvo laukineis. Krasztuose, kur žmonės per ilgus czėsus dėwėjo nauges, tiejie tankei užsimiszę, kuomi tokie akmens yra, pasakoja wisokias pasakas, kada užtinka juos ardami ar kasdami žiamę. Lietuwoje yra pasakojama, kad tie akmens esą Perkuno kulkomis ir isz debesiu nukritę su perkunijomis ant žiamės. Assyrijoje, Palaustinoje, Aigypte, sėdenėje seniausios kultūros, randasi taip-gi asztrei nugąlšti titnagai, kas parodo, jog ir czia buvo gywenta gencziu akmens gadynėse pirm ne kad naudonė metolu jas iwezdino i augsztenę dabą.

Wėlesnės gadynės. Liekanos Auropoje atrastos dabar suteikia gėriausią parodą žmogaus senowybės. Dėl supratimo to reikia pasakyti, kad akmens gadynė buvo wiena senesnė, kita wėlesnė, ką apreiszkia rankius akmeniniu irankiu. Wėlesnėse gadynėse kirwukai yra gražus pawidale ir iszasztrinti ant galastuwo, taip-gi ir kjuu galwos. Raguotinės, wilyczios, grastuwėlei, dėžinei peilei su mokslumu yra aptaszinėti. Isz wisio ko tie akmeninei irankei labai yra panaszus i tuos, kokius musu dienosė dėwėjo Sziaurinės Amerikos indijonai. Klauseinas yra tas, kaip senėi Auropoje gywena tautos dėwėjusios tokius

irankius? Apie tai mės galime sudyti isz ju padėjimo Danijoje. Girės szitos žiamės dabar susideda labiausei isz buko, bet durpžiamyje guli nesuskaitoma daugybė ažuolin'ų liemeniu, kas parodo, kad pirma ten turėjo buti gadynė ažuoliniu giriu, o dar gilaus guli stuobrei pusziu, isz ko matyti, kad pirma ažuolinės gadynės buvo dar ankstesnė gadynė pusziniu giriu. Taip tai buvo paeilui trys giriu gadynės, beje buko, ažuolė ir puszies, ir gilmė durpžiamio, kurio gilumas kaip kur siekia i 30 pėdu, parodo, kad gadynė pusziniu medžiu traukiasi atgal ant tukstancziu metu. Atsimainant girėms iszlygos gywentoju buvio taip-gi atsimainė. Szendien kirtėjas nukerta buką su geležiniu kirviu, o tarp ažuoliniu stuobriu durpose randasi bronzinei kardai ir kuprot-skydės, kas parodo, kad tuometinei gywentojai gyweno gadynėje bronzos, ir ant gaļo, titnaginis kirwelis iszintas isz gulyklės dar gilesnės durpose apaczioje pusziniu liemeniu parodo, jog akmengadyninis žmogus Danijoje gyweno gadynėje puszies medžiu, o tai buvo žiloje senowėje. Anghijoje gentės, kurios paliko tokius akmeninius irankius, gyweno ten pirma isigriowimo Keltiszku gencziu, kurias mės wadiname senowės Britais, nės tie be abejonės atėjo ginkluoti su naugineis ginklais. Akmeninei kirwei ir wilycziu gaļunės senesniu gywentoju yra iszbarstyti per wisą krasztą, per kalnus ir lankas, pelkėse ir palose, arti pawirszio žiamės arba gilaus durpžiamyje ar marmaluose ir mauruose. Tos balos ir maurynės prasidėjo gadynėje, kurią kronologai wadintu sena; o geologas, kurs apglėbia platesnes gadynes laiko, wadintu ją musdiene. Jos priguli prie naujesniu sunesztiniu (aluwyjiniu) nuosėdu, taigi jos susižiedė czėsuose, kada gulykla žiamės ir tēkmė upiu buvo tokia, kaip kad dabar yra. Idant gauti apie tai idėją, reikia tik pažwelgti no kalnelo i pļaczią lanką apaczioje, ir pastebėti, kaip jos lygus dugnas mauru ir smilcziu, einancziu tiesiok skersai, turėjo buti apnesztas twanu wandeneis, kurie turi tą paczią linkmę iszilgni stambiuju upiu ir žiamynlink paszalinu lugnu. Žmonės tos naujesnės akmeninės gadynės gyweno istoriskai senoje, o geologiskai musdienėje gadynėje, ir liekanos ju randasi ten, kur žmonės ar gamta istengė juos padėti.

Senesnė kwaterniszka arba twanu gadynė. Bet buvo dar senesnė gadynė akmens, kada nožmesnės gentės gyweno Auropoje, kada klimatas ir gymis žiamės buvo kitoniszkas ne kad musgadyninis. Palose prieupiniu larku, k. a. Ousė's Anglijoje ar Sommė's Prancuzijoje, 50--100 pėdu wirsz szendykszcziu krantu upės, ir už tai nepasiekiamai dėl twanu dabar, yra gulyklės taip wad. žwirgždu. Isz tu gulyklū buvo iszkasta daug titnaginiu irankiu, aptaszinētu rankomis žmogaus wisai bemokslu. Pasergėtini itaisai senesnės akmeninės gadynės yra pykės arba kirwelei; bukumas ju ir nebuwimas ženklū nugalandimo nors bent aszmeniu kėrstu (irankiu dėl pjowimo ir kirtimo), parodo, kad darytojai ju buvo toli atsilikę no anu isz wėlesnes akmeninės gadynės. Yra paprastai atskiriami du mencei irankiu, ir gadyniu, prie kuriu anuos irankius

prirokuoja, žodžeis iwestais J. Lubbock'o: palajolytiszki [senakmeninei] ir neolytiszki (naujaakmeninei). Žiurint i augsztas žwirgždines gulyklas, kuriose randasi palajolytiszki irankei, matoma isz ju padėjimo, kad jie neturėjo darbo su wandens weiklumu, kurs dabar atmaino smiltingus pakraszeciuis ir maurus ant dugno lanku nei su dabarnykszeziu lytaus plowimu, kurs szaruoja pawirsi szalu kaľnu. Jos turėjo buti sunesztos ankstesnėje gadynėje, kada iszlygos žiamės ir wandens buwo kitoniszkos ne kad dabar. Kiek tai prigulėjo no lanku, kurios dar nebuwo iszpjautos iki szendykszeziams gilumui, no wiso nuoszlodnesnio kraszto gulinczio augszeziaus marės lygmalės, ar no upiu buwusiu daug daug platesniu ne kad dabar per didesnius lytus lytingosios [pluwijaliszkos] gadynės, yra per daug supainioti geologiszki klausimai, dėl kuriu ne czia wieta. Geologija iszweda, kad senowiszki twanu žwirgždai priguli prie gadynės, kada glacijaliszka arba ledinė gadynė su szaktu arktiszku klimatu baigėsi ar buwo jau pas baigusi Auropoje. No kauľu ir dantu, rastu drauge su titnago irankeis žwirgždinėse gulyklöse, sužinoma yra, kokie gywuolei gyweno ant žiamės wienlaik su žmogumi senos akmens gadynės. Mamutas (*Elephas primigenius*, milžiniszkas nulaidplankis szlapis) ir keli mencei nosragiu (*Rhinoceros tichorhinus*), jau iszmirę, skabė lapus no szaku miszkinu medžiu, ir weislė upinio arklo (*Hippopotamus*) labai paweidi i tą gywuną, kurs szendien aplanko upes. Muskinius jauzeius ir szerkszną meszką, kuriuos anuomet turėjo Anglija, galima ir dabar pasimedžioti Rocky Mountain'uose, bet senowinė urwinė meszka [*Ursus spelæus*], kuri buwo paojingu žwėrimi Anglijos, nebe yra ant pawirszio žiamės. Buwo ir arklys: *Equus adamiticus*. Britiszkas lewas buwo didesnio apgimimo ne kad szios dienos lutai Azijoje ir Aprikoje, o gal ir už anuos, apie kuriuos Herodotas, senowės istorikas, sako, kad V szimtmeteje pirma g. Kr. szlewendrinėjo Madonijoje ir apniko werbludus Kserksio armijos. Pagal tokius sudyjant ženklus kaip buwimas elnies ir mamuto su jo kartine skura, klimatas Auropos buwo žiauresnis negu dabar, gal toks kaip kad Siberijoje. Kaip ilgai žmogus buwo tame kraszte, neyra aiszku. Nės mės wisi žinome, kad ar jis pateko isz senės nės ir gywastingesnės gadynės, ar gal jis tik wėlaus ten isidangino i Auropą isz sziltesnės szalies. Irankei tokie kaip kad jojo nežinomi yra Azijoje kitur kaip tik kad Pietinėje Indijoje, wirsziaus mēsto Madras, guli pakalnėse Rytiniu Gats terrasa geležinio molo arba lateryto, turinczio irankius labai panasziuis in tuosius twangadyninio žmogaus Auropoje.

Tie Auropos laukinei žmonės isz mamuto gadynės jieszkojo paglobos priebėgose wirszui karancziu uolu, ir urwuose kaip kad Kent'o Skylė netoli no Torquay, kur irankei žmogaus ir kauľai žwėriu randasi gausei draugėje. Labiausei pietinėje Prancuzijoje isztyrimas tokiu kaulingu urwu parodo pilną gywenimą eilės senowiniu gencziu. Elnis, kuri dabar atsitraukė toli i žiemius, buwo pilningai Prancuzijoje tuomet, kaip matoma isz ju kauľu ir apie akiu

iguldytu su liekanomis mamuto apaczion stalagnytinės aslės urwuose Perigordo. Su jais rasta grubius akmens kirwius ir grąstuwus, grust-akmenius, kaulines raguotiniu galunes, ylas, wilycziu itemptuwus, ir kitus dalykus isz gywenimo panaszauš i buwi musu Eskimosu, kurie mędzioja elnis pakraszcziuose Hudson's Bay. Kaip eskimosai, taip ir anie senowės prancuzai ir szwicarai praleisdawo sawo atliekamą częšą iszgrieżdami gywuolu waizdus. Tarp tokiu waizdu rastu Prancuzijos urwuose yra mamutas, iszgraižytas ant jo paties kaulo su jo stambeis plaukais ir milžiniszkomis ilenktomis iltymis, kuomi mamutas atsiskiria no kitu gentamiu szłapiu arba sloniu. Buwo rastas ir grubus paweiksłas žmogaus, kruwoje su dwiem galwom arklų ir gywate ar unguriu; tai yra seniausias žmogaus paweiksłas.

Taip tai pasirodo, kad žmogus senesnės akmeninės gadynės jau gyweno, kada twanai ėjo taip augsztai wirsz musu dabarnykszcziu lanku platumu, kaip wirszunės augsztu medžiū ten augancziu dabar siekia, ir kada klimatas buwo kaip kad Łappijoje pritikłus kartingam mamutui ir elniui, kiti gywuolei ar isz to kraszto kitur isztraukę ar wisai isznyko. Žinant su koku palengwunu tokios atmainos pasidaro kur nors gulmėje žiamės, klimate ir miszkiniuose žwėryse, negalima yra tikėtiesi tokiu atmainu be ilgu gadyniu częso priesz atėjimą naujesnės akmens gadynės, kada upės nusisėdo ant maž daug musdieniszku lygmalu, ir klimatas bei miszkinei žwėrys pasidarė tokeis, kokeis buwo istoriszkose gadynėse. Taip-gi yra tikra žinia isz atrastu liekanu, kad tos seniausias žinomos gentės buwo nožmeis medžiotojais ir žwejais, kaip kad mės dabar randame laukinius žmones. Nereikia juos wadinti pirmykszczeis [primitywiszkais] žmonėmis, kadą-gi galima butu mislyti, jog jie buwo pirmi žmonės, kurie ant žiamės pasirodė, ar nors paweidus i tokius. Gywenimas žmoniū mamuto gadynės aplink Abbeville ar Torquay Prancuzijoje duoda ant sawo weido pažinti, jog tai nebuwo gywenimas pirmykszczio žmogaus. Tie seni akmens gadynės žmonės gana greicziaus buwo gentėmis, kuriu prosenei gywendami ilaidesniam klimata igijo grubu mokslą daiłose radimo walgio ir apginkło sawęs, taip kad wėlaus jos galėjo per žiaurią kową iszsibarstyti priesz kartu orą ir smarkius žwėrius kwaternariszkos gadynės.

Kaip senei ta gadynė buwo, yra sunku tikrą žinią paduoti. Tuli geologai tarė -- 20.000 metu, kiti -- 100.000 ar daugiaus, bet tai yra tik spėjimai, nės tikrą aprokawimą daryti negalima. Tai yra geologiszka gadynė, kurios kronologija nėkur nėra pasiekta. Tuli garsus geologai taria, kad akmenis sužiesti žmogaus, už tai ir parodanti jo buwimą, randasi Anglijoje ir Prancuzijoje gulykłose sunesztose pirm paskutinės ledinės gadynės, kada diduma sausžiamio gulėjo aptraukta ledinėmis marėmis, kur eikłus ledkalnei pamęciojo ant dabarnyksztės sausos žiamės milžiniszkas atplėszas no kalnu, atgabentas no tolimu kalnynu. Jeigu tai butu tiesa, tai labai patolintu senowybę žmogaus. Ar szaip ar taip, galutinės parodos buwimo žmogaus laike kwater-

narinēs arba mamuto gadynēs nepaduoda mums paŗwaŗgos apie tolimesni ezēsą kada ųmogiszkas g wenimas pirmiausei prasidējo. Taip tai geologija paduoda principą, kurs guli pamate mokslo antropologijos. Iki nesenei, kada kronologai rokawo senumą ųiamēs i 6000 metu, mokslo geologijos nēgalējo buti, nes czia nebuwo nei wietos dēl jos ilgū processu paŗaryme sŗuogsnū, turincziū liekanas pŗaczios paelybēs augmeniu ir gywuolu. Dabar jau susitaisē teorija, kad geologiszkas ezēsas nusitēsia daugiaus ne kad milijonus metu. Teisybē, kad ųmogus siekia atgal palygintinai maŗai i tą neiszpasakomą bēgi ezēs. Juk ir jo pirmas pasirodymas ant ųiamēs nueina i gadynę, kuri palyginta i senowybę, tik nauja pasirodo. Ke'i tukstanczei metu nŗasztyti istorijoje mus weda atgal i pirmistoriszką gadynę nepasakomo ilgumo, kur iwyko pirmysztis paskaidymas ųmonijos anu ųiamēs ir iszsitaisymas didŗiu weislu, kalbos ųiesmē ir pasigawimas didŗios kalbu giminēs, ir augimas kulturos iki pawirsiui sen-gadyniszku tautu rytuose, anu pirmtakuru ir pagamintoju musdienio dabingo gywenimo.

J. S. Kuoksztis.

Nuskendele.

Neuŗuoja wējas girioj,
Tylī — snudinēja;
O pabunda — tai isz tyko
Karklu klausinēja:
— „Kas ten, kas ten kasą gŗosto
Braidŗiodams po rasą?
Kas-gi ten, anŗpus upēs
Tampo, drasko kasą?...
Kas tai?“ pasznabŗdoms paklausęs
Ima weluk snausti,
Ir lutyli, dangus pakolei
Neprasided rausti.

„Kas tai *yr?“ paklaus manęs czion
Mergina tuloji. —
— „Ta ką braidŗioja po rasą
Yr dukte; antroji —
Ką uŗ upēs klydinēja —
Motē jos tikroji.“

Lietuwoj *yr padawimas
Tarp ųmoniu isz seuo —
Kaip kieme naujam butelyj
Sau naszlē gyweno.
Dar jauna, priegtam patogi —
Todēl, kur tik ējo,

Waikinukai jŗ isz kiemo
Wis bureis lydējo...
Tol sekiojo paskui naszlę,
Tol bureis wis traukē —
Ik naszlūžē sau ant dŗiangsmo
Dukte susilaukē...
Ir nelusta — pas kaimynus
Dawē jŗ augyti...
(Tuo ųinosit kas tolaus bus —
Meldŗiam tik klausyti!),
Aug dukrelē pas kaimynus,
Kaip gelē bujoja,
O matuszē — su jaunikeis,
Ik ne ta jau stoja...
Nesijunta kaip jau metai
I senatwē lydi —
Warge, warge! motē sęsta...
O dukrele ųydi!..
Aug dukrelē pas kaimynus,
Sztai merga jau tapo —
Skaisti, ľaiba ir patogi,
Kaip jiewa ant kapo!
„Asz Katriutēs nebijausi!“
Motē wis kartoja,
Bet waikinai tai tik juokias
Ir jaunai mirkczioja.
Czion ųwejys ir pamylējo:

Isz mislios ji neina -
 Kaista, r.usta, wisas dreba,
 Katrę kaip suėina.
 Kaip patyrė szitą motę --
 -- „Ką? ar tąją kuodę?“ --
 Isz pawido danti griežia,
 Łupos net pajuodę. *
 -- „Łaukkie gero tu no srutės,
 Jau jaunikiu reikia!?.
 Tai dėlko manę jau meta,
 Tai dėlko jau peikia!?.
 Ne, gražioji!“ Isz pawido
 Rodos ją suestu,
 Primauytu -- tai isz kerszto
 Ją i smert užkrėstu.
 Tokia motina tai buwo...
 Szirdi kur padejo?..
 Szirdi motinos gilausia!?.
 Jos ji neturėjo!..
 Baisu, baisu tokia giinti,
 Gražumus turėti,
 Skaiszius weidus,
 O krutinėj jausmo neturėti!..
 Gniužters, kumters laibi liemens
 Ir -- nepasijusit,
 Ogi swiets juokais minės jus
 Kol duobej supusit.
 Graudžei werkė mus Katriutė,
 Nors ir nežinojo,
 Kodėl ją tikroji motė
 Taip wis dargawojo.
 Kaip imanė duktę žudė,
 Bet tai nepadėjo --
 Tartum aguona ant lysės
 Mergina žydėjo!
 Lyg jiewa Szeszupės slėnyj
 Po auszra rasuota
 Gražumu žydė jaunystės
 Kad ir aszaruota.
 --- „Užkerėta!“ isz piktumo
 Senė blanksta, kaista --
 -- „Łaukkie, eisiu parsineszti
 No raganės waisto!“
 * * *
 Sujieszkojo seną bobą,
 Waisto ten sau gawo,
 Ir su tuom waistu nugidė
 Ji dukrelę sawo.
 Bet tai nėko. Isz piktum-
 Ką daryt nežino:
 Keikia dieną ir adyną
 Duktę kad gimdino.

-- „Troszku man! erwa, dukrelė
 Ažeran plaukyties!“
 -- „Einam, mama!“ Ant piewu
 Eme jos rė lyties.
 Ir iszsitiesė Katriutė
 Ant aprėdo plėno...
 [Žwejas wos kwėpuodams žiuri
 Pro karklius isz szono].
 Lenkia liemeni, isztiesia,
 Szildo ant saulelės...
 Motė smunta pastebėjus
 Gražumus dukrelės.
 Kaip padakusi putoja
 Trypdama po rasą,
 Ir nuoga isz pasiutimo
 Drasko sawo kasą.
 Sztai staigu prie jos pripuola --
 Už kasu nutwėrė --
 --- „Mama, mama, kas tau daros!
 Gelmė atsiwėrė --
 Sumarmė, sukunkulawo,
 Ir tuojaus nuti...
 Czion žwejys tik atsipeikė'
 Ir pajuto sytą --
 Szoko gelmėn --- stiprios rankos
 Tamsią bangą braukia,
 Sztai priplaukia -- pukszt i gelmėn
 Ant wirszaus iszplaukia --
 Ir atszalnsią merginą
 Iszwėlka i rasą,
 Isz nagu prakeiktū senės
 Iszlup josios kasą.
 * * *
 -- „O szirdie, tu meilė mano,
 Leisk nors pažiurėti..
 Atsistokie, pažiurėkie...
 Jau gana žiurėti!..
 Randa puolęs jis ant žemės,
 Jai akis bucziuoja ---
 --- „Kelkies, kelkies mano laimė!
 Ne, jau nekwėpuoja!..
 Gul pastirus, baltą ranką
 Ant smilties padėjo;
 Palei ją senoji motė
 Negywa gulejo.
 Ant kaktos iszszoko akys,
 Su baisingu weidu:
 Welniszkus nagus i smilti
 Druceji ji ileido.
 Ilgai werkė waikinėlis:
 --- „Kam dar wargt ant swieto?..
 Nėr jau lamės...nėr jau nėko!..

Rasim c z i o n sau wieta!" ---
 Apkabino, pabucziawo ----
 Gelme sumarinėjo:
 Iszsiskyrė, susižiojo
 Ir kaip pirm stowėjo.

Ne to laik^{*} i prudą takas
 Usnėmis apaugo —
 Nesimaudo ten jau mergos
 Ir isz tolo bangos.
 Kaip pamato, tai žegnojas',
 Kuria, kiek tur galės;
 Ir wadina ji užkeiktu;
 O naktyj, mergelės,
 Tai iszkył pasenus boba,
 Iszbriada i rasą,
 Ir nuoga po piewą trypia,
 Ir wis diasko kasą,
 Ir wis žiur i kitą krasztą,
 Tartum wis ko laukia —
 O tuom tarpu isz gilybės
 Merginą iszplaukia.
 Ir-gi iszlipa ant kranto,
 Sėdas ant smiltyno,

Ir atplaukia tad waikinas
 Jospi no karklyno.
 Pabucziooja ir apglėbęs
 Walandą ją laiko,
 Bet neilgai, nės i gelmę
 Tuo abudu taiko.
 Ir nei wiens žmogus nežino
 Kas ten waiksztinėja,
 Tik wėjalis pasznabždomis
 Karklų klausinėja:
 „Kas ten, kas ten lyg szeszėlis
 Klaidžioja po rasą,
 Ir dejuoja ir szukuoja
 Wis szilkinę kasą?“

J. Kalnėnas.

Senowiszki Lietuwos piningai.

Lenkas Czacki sawo weikale apie 'Lietuwiszkus ir lenkiszkus istatymus' raszo, buk Lietuwa pirm susiwienyjimo su Lenkija neturėjusi musztu piningu, ir kad mainuose wartodawusi tiktai kailus ir rublus arba i gumulkius sukapotą sidabrą. Taip pat apie tą dalyką pranesza ir musu Daukautas kningoje 'Budas lietuwiu Kalnėnu ir Žiamaicziu'. Bet toks sznekesis nėra tikras, nės szendien wisiems pasirupinantiesiems apie numizmatiką yra žinoma keletas lietuwiszku piningu, kurie nėko darbo neturi su gadyne užėjimo Jagėlos ant sosto Lenkijos. Didesnė dalis tu piningėlu neturi paraszu, ar nors wardu; wienok ant ju užtinkame ženklus, pagal kurtuos galime spėti tikrokai, kurie kuningaikszczej tuos piningus iszmuszo.

Piningėlei tankei randami Kaune ant wienos pusės turi raiteli, kuris dawė pradžią wėlesniam ženklui Lietuwos: 'Žirgui ir Waikui', o ant kitos pusės yra szulai, ar teisiaus sakant wartai su trymis boksztais, kokius wartojo kaipo giminiszką ženklą waikwaikai Keistuczio ir Algirdžio, iki ta giminė iszgeso su Zygmantu Augustu. Nors ženklas ant tu piningu primena peczėti

Wytauto, wienok widuryje ženklinu wartu padėta litara K nurodo, jog jė tapė muszti ant paliepimo Keistuczio. Paraszas ant peczėties Keistuczio yra padėtas lotyniszkomis, o ne rusiszkomis litaronis.

Piningai Wytauto ant wienos pusės turi kryžiū, geležine gałune wilyczios perkryžiawotą, o ant kitos pusės ar Gediminiszkus szulū ar wėl rusiszki antraszą: peczat'. Matyti, kad wieni buwo iszmuszami dėl Lietuwos, o kiti dėl Rusijos. Ant Wytauto piningu, musztu dėl Lietuwos, kartais randasi tū grotelės, o ant nekuriu litara V, ar wėl szalyje litaros kardas arba kryželis. O piningai muszti dėl Rusijos atsiskiria tiktai pawidaļu ir padėjimu litaru antraszo, kurios sudeda žodi: peczat'. Nekurie isz priežasties to antraszo turi maį kryželi. — Łaikuose Wytauto Lietuwoje taipgi waikszeziujo tutoriszki piningu pažymėti tiktai kuningaksziszku ženklū, t. e. Gedimino szulais. Aiszkryra, kad tie piningai buwo pagriebti łaikuose kariszku keloniū kuningaksziszkiū, o dėl wartonės buwo tiktai pažymėti.

Piningai Kaributo, kuris igijęs kuningakszisztę Walynijos wartyjo ant piningu ir peczėciu rusiszką kałbą, turėjo ant wienos pusės tutoriszką antraszą, o ant kitos aplinkini užraszą: Korybut'.

Piningai Aleksandro Jagėłuno. G r a s z i s ant wienos pusės turėjo keturpusi skydą su areleis ir karunomis perkeistinais suguldytais; aplinkui-gi paraszas: Alexander D. G. K. Polonie; isz kitos pusės buwo lietuwiszka 'žirgas ir waikas', o aplinkui paraszas toks: Mon. NO magni Duc. Litvanie (moneta nova magni ducatus Litvanie). — L i e t u w i s z k i p u s g r a s z e i turėjo ant wienos pusės žirgą ir waiką ir aplinkui paraszą: Alexandri mon., o ant kitos pusės buwo areli; aplinkui-gi paraszta: Magni duc. Litvanie. — L i e t u w i s z k i d e n a r a i turėjo ant wienos pusės 'žirgą ir waiką', užpakalyje-gi raitelo paprastai budawo litara A; o ant kitos pusės — arelis be karunos.

Wieszpatawimas Aleksandro pabaigia widura'nžinę numizmatiszką gadynę. Berots graszinis amžis, kuris toje gadynėje apsiweiszkė, persitraukė dar per 20 metu wieszpatawimo Zygmanto I, kada atmuszinėdawo pusgraszis, bet tie pusgraszai jau turi užrasytą metą ir wertybė ju jau tada buwo taikina ma prie taip wadinamo auksino arba dukato, kuris buwo pamatine wienatimi waikszeziójancziū piningu, nors tą auksinę wienatį anuomet dar neiszmuszinėta.

Tolaus bus.

GAMTOS MOKSLAI IR DRAUGIJA.

[Tąsa]. Keletą mėnesių prieš mirimą Franklino pastebėta naujus dalykus apie elektrybę. Garbė radynų priguli Galvaniui, prof. anatomijos Bolognoje, ar gal tikriaus jo paczei, kurios patėmyjimas ragino vyrą isigilinti į tą tardymą. Aluizas Galvani gimė 1737 m. Bolognoje, ir paaugėjęs ažuot tapti zokoninku, kaip kad jis pirma buvo norėjęs, jis vedė už paczią dukteri profesoriaus, ir pats tapė mokintoju anatomijos prie uniwersitėto Bolognoje. Sawo namuose jis turėjo elektriszką masziną del tardymu, ir wieną dieną 1789 m., kada Galvanėne lupo warles dėl iszwirimo sriubos, pagelbininkas Galvanio warė masziną netoli no jos. Kada tekmė elektrybės buvo didoka, tas waikinas isz netycziau palytėjo nerwą kojos negywas warlės su pjaustytiniu peilu, ir jam ant padywu koja pradėjo judėti ir trukezioti lyg kad warlė butu gywa. Galvanėnei tas taip buvo nawatna, jog ji sugryžusiam namon wyrų tai papasakojo; Galvani pats atkartojo tardymą ir rado, kad, jei tekmė elektrybės isz maszinos tapė priartinta prie nerwo koju warlės, prasidėjo trukeziojimai. Po tam jis mėgino, ar žaibas antrauktas ant nerwu kojos turi tokią pat iweikmę, ir tardymas nusisekė tobulai. -- Tuomi tarpu kitas atsitikimas parodė jam, kad trukeziojimai pareina ir be žaibo ir be elektriszkos maszinos. Jis buvo pritaisęs užpakalines kojas keletu warlu ir prikabinęs ant wariniu wagelu prie geležinio prielangio isz lauko pusės sawo namu. Wėjas tas kabanczias kojutes krutino szian ir ten, taip kad galai koju palytėjo geleži prielangio; o czia jis pastebėjo, kad prie tokio palytėjimo kojos trukeziojo wisai taip pat kaip no žaibo ar elektriszkos maszinos. Bet tuosyk jis nematė, kad elektrybė prie ju priėjo isz kitur, ir dėlto tarė, kad pacziose kojose turi buti elektriszkas skystimas, kurs tekėjo aplinkui kožną kartą, kaip abu gaūu koju prisikiszo prie naugės. Tos radynos Galvanio weikei toli apgarsėjo ir igijo wardą galwanizmo, ir ans tariamas skystimas tapė wadintas galwanizksku sk stimu.

Tarp kitu garsiu wyrų, kuriuos istabino szitos radynos, buvo ir Aleksandras Volta, prop. gamtinės pilozopijos prie uniwersitėto Pawijoje, kuris buvo gimęs Komoje 1745 m., ir tuolaik jau buvo gerai žinomu gamtininku. Volta paskaitęs Galvanio tardymus, juos pats atkartojo, ir czia jis ėmė numanyti, kad elektrybė netupi, kaip kad tarėsi Galvani, warlės kojose, bet buvo padaryta per dwi nauges, warią ir geleži, ant kuriu kojos buvo pakabintos o kurias weikė drėgmė mėsos. Isz to prasidėjo labai garsingas ginczas. Volta sakė, kad elektrybė ateina no naugiu, o Galvani tarė, kad elektrybe no gywulo ateina. Kaip tik Galvani padarė koki naują tardymą dėl parėmimo sawo nuomonės, Volta wėl parodinėjo, kad elektrybę buvo galima isz-

gauti be gywuolo, iki pagałop Galvaniai pasisekē rasti ženklā, kuriuomi jis tarēsī nutildysēs Voltā ant wisados. Jis rado, kad iszēmūs nerwā kojos warlēs wadinamā 'kojiniu' arba 'kruraliniu nerwu', ir jo gaļā pridedant isz wirszaus prie raumeniu kojos, galimā buwo igyti trukeziojimus be pagelbos jokios naugēs. Wienok Volta nesidawē taip lengwei pergālēti; jis czia iszwedžiojo, kad iwairūs skystimai ir kūno audeklai suglausti i daigtā pagumino elektrybē, bet kad czia nebūw tēkmēs bēganczios per gywuoli. Toje walandoje kada teisybē jau turējo buti iszaiszkinta, Galvani mirē 1798 m., palikdamas Voltā ant lauko muszio; ir per 28 metus nebuwo girdiama apie gywuoliszķā elektrybē. Szendien mēs žinome, kad abuođu propesoriu turējo tiesā. Volta teisybē sakē, tardamas, kad trukeziojimai warlēs koju ant prielangio buwo pagaminti per suglaudimā dwieju naugiu su skystimu; o Galvani turējo tiesā sakydamas, jog yra elektrybē gywuoluose, kuri weikia be paszalinēs pagelbos. 1826 m. itālas Nobili atkartojō Galvanio tardymus ir turēdamas prietaisā wadinamā galwanometru, kuris pajunta nors silpniausę elektriszķā srowę; jis parodē, kad tokia tekmē randasi warlēse, ir po tam tas pats buwo patikrinta ant wisu gywuolu. Tuomi tarpu Volta taip-gi padarē nawatnas radynas, beje, kad dwi iwairios naugēs pagamina elektriszķā tēkmę, kada tampa suwienytos palytint drēgmei ir atskirtos yra no kitu esybiu. Tai yra lengwu pamēginti praseziausiu budu. Kad paimsi gumulki wario ir gumulki cinko ir padēsī wienā wirsz liežuwi o kitā apaczioje jojo, nėko nejausi pastebētino taip ilgai, iki abi naugēs bus perskirtos, bet kaip tik jos gałais pasilytēs wienā kitā, durūs jausmas perbēgs per liežuwi, kas parodo, kad elektriszķa tēkmē prasidējo tarp naugiu. Kad cinkā padēsī apaczioje sawo apatinēs lūpos, gal juk pamatyti ir lengwu žiebsni, kada dwi naugēs susitinka. — Volta rado netik, kad reikia drēgmēs tarp abiejū naugiu, bet kad tułas degilas patalpintas wandenyje padidina stiprumā elektrybēs. Jis patiekē pirmā elektriszķā baterijā wadinamā 'Voltos czerpiu wainikas', kuriā ir dabar wartojame dėl prastu tardymu. Toje baterijoje kożnas gumulkis cinko yra suwienytas su tokiu pat gumulkiu wario, o kur abi nėra suwienytos, jos yra wienoje czerpėje, taip kad skystimas czia yra ju ryzgiu. Mēs sziađien žinome, kad Volta nežinojo, jog iwyksta tarp cinko ir degilingo wandenio kemiszķa atmaina, kuri pagamina weikimā, bet iktuolaik mēs tikrai nežinome, kas yra pati elektrybē. Per wielas, kurios sujungia wienā czerpę su kita, bēga dwi srowēs: pridētinė srowē eina no wario cinkon, o atimtinē srowē eina no cinko warion. Antroji Voltos baterija, wadinama 'Voltos stūpas', daugiau apgarsējo ne kad 'Voltos czerpiu wainikas'. Voltos stulpe naugēs yra sudētos wiena wirsz kitos, ir tarp ju yra padēti szmotelei kortos ar flanelēs, sudrēgninti druska ir wandeniu. Baterija pasi- baigia su plokszwe cinko ant dugno, o su plokszwe wario ant wirszaus, ir tos abi yra sujungtos wielā. Weikimas czia darosi taip pat, kaip kad 'Voltos czerpiu wainike'. Voltos stūpas buwo užbaigtas 1800 m. Ant Voltos radynu

pasiremdami mokslininkai iszrado tolaus ir kitas galingas galwaniskas baterijas, kurios yra szendien wartyjamos del iwairiu tarymu. —

Franklinas parodė tikrą weiklumą elektrybės, ir jos wienokybę su žaibu, ją iszgawo isz dangaus žiamėn, ir tarė, jog ji yra wisur ir wisame kame; jis parodė elektrybės nuplaukimą isz wieno daigto i kitą, ir iszrado daugybę jos ipatybiu. Galvani-gi parodė jos butybę gywuoluose, ir iszgrindo kelą dėl radynu Voltos; ir Volta elektrybę pagamino gausiame daugume dwiem naugėm ir degilingu wandeniu, taip kad iszlaikoma butu wisadinė srowė, kuri gali perbėgti wisokią tolybę, jeigu aplink ymis nebus sutraukytas. Czia tai buwo pirmas žingsnis žengtas iszradimon elektriszko telegrapo. Czia buwo tiktai pradžia, ir per ateinancius 40 metu nebuwo tolesnio žengimo; wienok sėklia buwo pasėta, ir kad mės geradėjystes pasinaudojame, turime atminti wardus, Frauklino, Galvanio ir Voltos kaipo didžiū gaiwintoju mokslo apie elektrybę.

Tolaus bus.

GROMATOS.

BITENAI, Prusu Lietuwoje. Po wasarinio puolimo mės wėl stiprei prisikėlėme; kad ir netaip drutai, tai tik ant walandos lukuriuojame gywenti 'kad dar miglos ir tamsybė'. P. Mikszas žada 'Auszrą' atgaiwinti, Weirys atgaiwino 'Niamuno Sargą', o Jankus irengė naują laikrasztėli 'Garsą', taip rodosi, kad wislabs sawo senją wagą igawo, tiktai kitokeis irankeis ir pagaj kitoki budą wislabs dawadyjama. Jankus sawo 'Garsą' už labai menkus pinigus parsamdo ar parduoda, o 1000 wisni už dykai iszdowanoja, ir per tai mislyja žmones ant geros dumos partraukti, kad trumpais ir permanomais rasztais dėl kožnojo lietuwo sawo rasztus raszys, rodydamas, ik kaip toli galima, kaimynu begėdystes, neužtylėdamas nei ant wienos nei ant kitos pusės, skeiłbs tiktai kas žmonėms reikalinga žinoti, idant per tai butu galima kožnamui sawo neprietelu pažinti, o norins jis ir awilo kailyje butu isiwilkęs. Meldžiū kiek gulėdamas ir jus Amerikoje gywenancius, kad jus tik nenutaustumėte; stipriūkitėsi ir wieriūkitėsi, per tai galingi pastosite. M. Jankus.

PANIAMUNE, Suwalku rėd. Pas mus iszėjo dabar naujos prowos: kas per 10 metu slapėsi no waisko, tai to giminiu namai turi užmokėti 100 rublu, o slaptuką kad kas paims ir iszduos, 15 rublu gaus downos, o szaltiszius 70 rublu koros turi užmokėti, dėlko nepaėmė; ant žydu namu 300 rublu uždėta mokėti. Nėkas ik myriui newalnas yra, ar jis žydas ar szioks ar toks.

Kuningams ir taksa per pawietū perdėtinius kancelarijose kožnos waitystos apgarsinta: užsakymai 20 kapeiku, kriksztas 15 kap., szlubas 2 rbl., miszios skaitytos 30 kap., su pagrabu 1 rbl. 20 kap. ir tt. Bus drukawotos tob-

lyczios lietuviszkai, szaltysziam, stražninkams ir waitams paduotos, idant butu iszpildyta.

Petrą Kraucziuną wyresnybė rusu atstatė no mokintojystos Starapolėje, dėlto kad jis mokintinius neragino prisisawinti rusiszkas litaras lietuviszkuose rasztuose. Tai, wyruczei, gadynė!

Kn. U.

SUWAŁKU rėdyba. Pereiti metai buwo pas mus gana geri: wisi jawai uźderėjo. „Budawo, kalbėjo ukininkai, tai miežeĩ menki, tai kwieczeĩ arba dobilai iszszala; szimet wisi jawai gražus“. Waisiu, tiesa, buwo mažai: obuolu ir wyszniu bewaik wisai nebuwo, tik slywu ir daigtais graszniu uźango. Kalir geri buwo jawai, bet ukininkai mažai tegalėjo pasirinkti skatiko, nės jawai ir gywuolei pas mus pigus: wokiecziu waldžia, matote, jau trys metai kaip ima didelę mokesti už pergabenimą szitu daigtu per rubežiu. Buwau ant sz. Traćes kermoszias Pilwiszkiuose; gywuolei ten buwo gana brangus, bet retą galima buwo matyti perkanti, nors derancziuju buwo daug. Ukininkai, matydami ant lauko szitą gero, nenorėjo pigei parduoti gywuolus, ž dai ir wokieczei, kurie gabena gywuolus, ipacz arklus i Wokietiją, nenorėjo pirkti, nės, užnokėję už rubežiu, mažai turėtu pėno; o žmonės nepirko, nės neturi piningu: ukininkai, kurie turi gana lauko, neturi piningu, nės, kaip sakiau, per kelis metus už jawus ir gywuolus pigei gauna; o apie tuos, kurie turi mažai lauko arba suwis neturi, nėra ką nei sznekėti: jie wisi užsiima tiktai žiamdarbysta, per tai mažai ir uźdirba. Tiktai karcziamose tai smagei prekiawo; Pilwiszkiuose yra per 30 karcziamu ir wisos jos buwo pilnos žmoniu; dar ir lauke ant wežimu nuolat matyti buwo girsnojancziu. Dėlko tai lietuwei nepradeda karcziamu laikyti ir abėnai užsiiminėti prekyste? juk žmonės laikydami karcziamas galėtu dorians elgtiesi ne kaip žydai, ir wis turėtu pėno. Pilwiszkiuose wienas žmogus turi pardawiniu krantuwėlę, kitas karcziamą, ir abiem gerai sekasi prekiauti. Diewe duok, kad ir daugiau tokiu atsirastu. Lietuwei suwis mažai užsiima ir amatais: kaimo kurpei ir siuwėjai lietuwei, kaip koks pasitauko kalwis, dailidė ir kiti, bet tokiu jau labai mažai; o ten, kur uźdarbys geresnis, beje paplentėje ir mėstuose, ten bewaik jau suwis nerasi amatninko lietuwiu. Tuom tarpu lietuwiu neturincziu žiamės yra labai daug; Kauno, Wilniaus ir Gardino rėdybose abėnai tik mažesnė pusė žiamės priguli žmonėms [47 proc., beje isz kiekwieno szmuto margu 47 priguli žmonėms), Suwałku-gi rėdyboje didesnė pusė žiames, beje 61 proc., žmoniu rankose yra, Kauno rėdyboje tiktai penkta dalis žmoniu turi lauko. Wienok bewaik wisi lietuwei, kurie neturi lauko ir kurie mažai turi, užsiima tik žiamdarbyste, ir kadagi ju daug, tai isz ju kiekwienas mažai uźdirba. Samdininkas dirbdamas dware ant sawo duonos sunkius wasaros darbus, gauna pas mus apie du auksinu (60 skatiku) ant dienos; žmogus tiek uźdirbdamas nesusrinks katiko. Amatninkas gerai dirdamas greicziaus gali susirinkti skatiko: asz pažystu du amatninku dailides, kurie

už surinktus piningus nusipirko po gabałą lauko. Kad lietuwei pradėtu užsiiminėti prekyste ir amatais, tuokart ir tie bežiamininkai, kurie užsiiminėtu žiamdarbyste, daugiaus uždirbtu, nės ju butu mažiaus. Tiesa, daug musu piningu suėda mokestys, mokamos maskolu waldžei, bet daug ir mės patys kalti, kad nepralobstame. Apszwiesti lietuwei, kaip galėdami, turi raginti žmones užsiiminėti prekyste ir amatais, o kas gali, turi rodyti paweisdą. Paweisdos geriausei pertikrina. „Paweikšlas J. Iwonaiczio, raszo Wewersys No. 3 ‘Auszros 1884 m., tēwizkainio no Kelnės, Raseiniu pawietyje, kurs pirmiausei itaisė kromus Raseiniuose, Kražiuose, Kelmėje, dabar jau ėmė atsigarsėti tarp kitu bajoru ir u k i n i n k u, - kurie isimanė isteigti szinkius ir kromus, mažne wisuose mėsteluose musu nuokampio”. Mums lietuwiams nėra ką nei mislyti užsiiminėti didele pabriu iszdarbysta, wiena dėlto kad pas mus maža piningu, antra dėlto kad, užsiimant pabriu iszdarbyste, uždarbys labai nelygei ir neteisingai dalinasi tarp pabrikanto ir darbininku. Taip pat destisi ir dwareuose, kur daug lauko priguli wienam ‘ponui’. Paaiszkinsiu szitai. Wienas sau žmogus, turėdamas koku du margu pusėtino lauko, gali iszmisti isz to, ką jis gauna apdirbdamas tuodu margu; kad apdirbti juos, jis turi kas dieną dirbti 3 walandas. Jei žmogus samdosi dware pas poną dirbti, jis taip-gi tik tiek uždirba, kad gali iszmisti, t. e. jis uždirba tiek, kiek turėtu, jei apdirbtu 2 margu sawo lauko. Pas mus samdininkas ant sawo duonos uždirba kasdien apie du auksinu. Wienok jis dirba dware ne tris walandas, bet kur-kas daugiaus, wasarą no saulėtekio iki saulėleidžiui, beje apie 15 walandu, ponas-gi jau užmoka tiktai už tris walandas, t. e. samdininkas gauna tik tiek, kiek jis gautu no 2 margu, kitus gi 8 margus jis apdirba ponui dykai (3 walandas, matote reikia kasdien dirbti, kad apdirbti du margu; dware samdininkas dirba kasdien 15 walandu, taigi jis apdirba 10 margu — 5syk tiek). Sziek tiek dar galima atskaityti ponui už žiamę, už gywuolus ir padarą, bet kiekwienas tiksite, kad už szitai daugiaus nepareis, kaip pėnas no 2 margu. Reikia atsiminti, kad ir žiamę ir kitus daigtus ponas dažniausei neteisingai gawo: žiamę užgrebė, kaip tai rodo istorija, o kitus daigtus pasigamino už piningus surinktus taip pat, kaip tai dabar czia matome. Taip tai ponas daug darbo ir prakaito gauna no samdininko dykai. Taip pat destisi ir ant pabriu. Todėl pabrikantas arba dware ponas nuolat lobsta, jei iszmingingai elgiasi, darbininkai-gi, nois ilgiausei dirbtu, nepralobs. Dėlko tai taip? Žmogus reikalauja pawalgyti ir apsidengti, kad pasigaminti szitai, darbininkas turi tiktai rankas, daugiaus nėko; jas jis ir nesza samdyti. Kadagi darbininku daug, už tai jie už wienus kito samdosi už toki uždarbi, kad tik galėtu iszmisti. Lietuwiams priderėtu užsimti pabriu iszdarbyste tik tuokart, jei wisas pabrikas prigulėtu ne wienam-dwiem didžpiningiam, bet ir wisiems pabriu darbininkams. Dabar kuomet lietuwei neapsiszwiētė, itaisyti tokias pabrikas negalima, kad ir butu piningu, už tai rupinkiamėsi apie amatus.

P. Lutas,

KAUNAS. Nėra nėko werksmingesnio kaip dabarnyksztis musu buwimas, persekiojimas isz wisu pusiu dalyke wėros ir kalbos: Kenstaieziu bažnyčia prispirtinai atimta ir sugriauta, Wilniuje atimtos 5 bažnyczios, tarp tu ta gražiausioji gotiszkos budawonės bažnyczia szw. Onos, s. Mikaļojaus, kuningu Bernardinu ir tt., musu waikai prispirtinai yra waromi i cerkwes ir ten jiems liepta melstiesi už karalu; siulo musu jaunuomenei maskoliszkas maľdu kningas. Wolteris kelauja ir prisiulo lietuwiams už pardawystę piningus ir waldžei priduoja ujauriausius planus dėl musu tautos persekiojimo, norėdamas paty igit 10.000 algos už toki darbą. Kauno pawietyje taip yra sunku gauti maľdu kningas lietuwiszkas, kad duotu žmonės ir 5 rublus, kad tik gautu. Per tai turi mokintiesi leakiszkai, kad galėtu melstiesi isz kningos. Apigardose Krakinawo, Panewėzio pawietyje, priwiso tokia daugybė burloku, kad newis kromininkai žydai reikalauja mokintiesi lietuwiszkai. Lietuwininkai patys yra didžiauseis prieszginėis sawo kalbos ir tikėjimo. Patys iszduoda tuos, kurie mokina lietuwiszkai ir platina lietuwiszkas kningas. Jaunuomenė statoma i kariauną bėga po prisiegos i užrubeži. Szkarletina dabar wieszpatauja, daugelis waiku iszmirė. Aleksotoje atrasta dirbtuwę netikru piningu sidabrinu, kuri Lietuwoje priwiso didelė daugybė. Kningos isz Prusu sunkei yra gaunamos ir ļabai brangios, nės tos, kur kasztuoją Prusuose 5 kapekas, tai czia 20 kap. Szļaju kelas no keliu nedėlu. Algos szejmyņos wis brangyn eina, ant sawo drabužio ima wyrai po 35--50 rbl., ant ukininko 30--40 rbl; mergos no 15--25 rbl. Rungiu puras kasztuoja 1.75--2.25 k.; miežei 1.50 k.; awižos 1.10--1.20 k.; žirnei 2.50 k.; kwiecei 3--3½ rbl.; jautėna Kaune 20 k. už swarą, Raseiniuose 7 ir 8 k.; swaras žuwies 15--20 kap. Daugel kalba apie kares kad pawasariop pakils: 'ore wisur smirdžia lawonu'. Bežiamininkai wis rodo dideli norą prie žiamės, no kurios nenori pasitraukti, jeigu užgyweno. Prastos žiamės galima nupirkti už 10 rublu desintina. Atidengtos naujos stotės pacztos Szidlawe, Sziaulėnuose; Szimkaieciuose, Szilinėje ant kelo tarp Radwiliszkės, Raseiniu ir upės Niamuno, o Krakinawoje telegrapas. Arti Raseiniu tape suintas kantabantas no 20 maiszu po tris ir pusę akmenio ant 2 wežimu arbatos prusiszkos, blėdies ant 3000 rublu. Soda ļabai daug užsiweisė, cziepai pigus. Galima gauti po 15--20 kap. cziepą keliu metu. Raseiniuose užweistas didelis sodas dėl cziepu no 3 iki 4 desintinu žiamės. Wagys pasimažino, retai kur girdisi bewagiant; yra tame itekmė musu dabarnykszeziu sudu. Parubežese žydai deng paukszeziu superka ir i Prusus gabena. Girios ļabai atpigo, nės piningu reikia pouamis. Daug yra parduodamos žiamės isz tos pat priezasties, žiamę tankiausei supeika musu brolei. Žydai mažne suwis i kariauną nestoja sakydami, kad jie neturi žiamės, pagal juos daro taip daugis ukininku. Žydai itaisė agenturą dėl gabenimo žmonių bėgancziu i Ameriką, o bėdnėms žydams ant to duoda piningus. Jeigu karė kils, tai diena po dienos wokieczei galės pas mus atlysti; bene geriaus mums butu po wokiecziu waldžia!

Zuikis.

† SHENANDOAH Pa. 6 d. wasario buwo laikomas susirinkimas saloje Ch. Rice o 7 adyną wakare del irengimo kuopos susiwienyjimo lietuwininku. Buwo iszrinktas prezidentu tai dienai Ant. Bridžius, o sekretoriumi Simonas Staminkis. Wincas Juodkojis pirmas pradėjo sznekėti apie susiwienyjimą wisu lietuwininku no 15 d. rugpjuczio, kur buwo suwažiawę delegatai isz wisokiu mēstu i Szenandori, ir ko galma yra laikyti no susiwienyjimo, jei sąnarei jo nemiegos. Po tam M. J. Andriukaitis padawē misli pirmu pirmiausei iszrinkti wyresnybę dėl szakos susiwienyjimo Szenandoryje Butkewyczius paėmęs balsą tarė: kad wisi lietuwininkai, kokios mislies jie nebutu ir kaip ilgai negywentu Amerikoje ar kur kitar, wisumet užlaiko sawo szirdyje kibirksztį meilės sawo brolu lietuwininku ir sawo tēwynēs Lietuwos. Kad kada ir matyti pawirszutiniszkai mus brolus prisilaikant ar wieno laikiaszczio ar wēl kito; kad wieni draugėj laikosi su kapsais, kiti su dzukais, ar zanawykais ir tt: wielok žėdnas turi prisipažinti, padėjęs ranką ant szirdies, kad jisai myli daugiau szituos kapsus, dzukus ir tt. kaip kitas gentes, kad jis greicziaus paduos ranką sawo brolu lietuwiui kaip anglui, ariui ar žydui; kad lietuwiszkas walgis yra jam skanesnis ir tt. Mēs turime dar daugiau plātinti szitą meilę, taip mums prigimtą; o paplātinti ją mēs galime susirinkę i kruwą, i wieną draugystę. — Susiriukime buwo apie 50-60 žmoniu, isz kuriu tuomi tarpu prisiraszė prie susiwienyjimo 15 žmoniu. Prezidentu ant metu szakos susiwienyjimo lietuwin Szenandoryje buwo iszrinktas Mik. Glawiackas, kasėriu Mat. Janczaitis, sekretoriu Kaz. Butkewyczius, prižiurėtojai kasos Ant. Bridžius ir S. Peczenkius. Sąnarei dabar pristojusieji yra szitie: M. Glawiackas, S. Peczenkius, A. Bridžius, W. Juodkojis, kurie wisi užmokėjo po dorėli; A. Baniszauckas, J. Josys, J. Liepinis, A. Rainys, S. Rainys, A. Ambroziawyczia, M. Jasiukiawyczia, S. Staninkis, B. Rutkauskas, J. Miknaitis, J. Broniszka. Yra sutarta laikyti susirinkimus 21 d. žėdno mėnesio; o jei 21 d pripultu nedėlė, susirinkimas bus 22 d. to paczio mėnesio. Sekretorius K. Butkewyczius.

BALTIMORE. Meilingi brolei lietuwei! kodėl taip užmigote apie reikalą susiwienyjimo wisu lietuwininku Amerikoje, ar-gi toki swarbu daigtą sawo reikaluose i taip trumpą laiką norite jau po koju paminti? Mēs Baltimorės lietuwininkai negalime kęsti nepriminę Pensilwėnij's lietuwiams, o labiausei Szenandorio draugystėms Jurginei, Juozapinei ir Kazimėrinei, kurios tik gal dėl keleto prieszininku atstumia no sawęs toki brangu darbą, kuris ant amžiu pasilikti gali wisiems naudingu, ir ar-gi mēs jau galime buti iszmintingiauseis už wisus tą darbą atmesdami? Ant to trumpai, brolei, mēs jums galime atsakyti, kad ne! bet tik pasiliktumėme apdumtakeis! Nežiurėkite, brolej, ant to Plymoutho szwentuju plowojimo, kurie neiszmanydami naudingesnio pamokinimo dėl musu brolu lietuwininku talpinti, prikemsza sawo teplonę tiktai nėkinimais kožno gero krutėjimo lietuwininku ir draskymais szłowės nekaltau

kožnam tikram lietuviui, o užstodami kad ir wagi ir didžiausią sukeziu ir skriaudėją, kad ir neteisingi musai, jeigu tik ans kad ir nėkiausia kokią plowont in jo Durnybę itėploja, toks tai jiems brolis. Jie darydami sawę szwentais pastatė sau debesis ar dangu ir dar i tokią netikusią paklodę szwentą ženklą kryžiaus padėjo; ar tai turi iszmanymą netikėlei! geriaus butu, kad in toki netikusi raszala butu ožką pastatę dėl sawo raszytojo Baczkausko. Netikiu kad už sawo darbus jie gaus kitą dangu kaip tą, koki turi ir toji paklodė. Todėlei brolei matydami wisas ju ir kitu neteisybes imkiamėsi skubei wisi i drauge; wienykitesi brolei kituose mėstuose, nės Baltimorės lietuwininkai smarkė apie tai iktuolėik rupinosi ir tolaus žadame rupintiesi, jei tik jus brolei kituose mėstuose nesuminsite sawo brangu reikala i purwynus. Bet nepraeisiu nepaminėjęs ir komitėtui Szenandoriszko susiwienyjimo, jog nei no wieno jokio paklabinimo neturėjome i brolus; ar mislyjate, brolei už pecziaus užlindę ar maisze tuos darbus atliksime? Ne, brolei! reikia szaukti ir klabinti kitus brolus per rasztus ir gromatas, kaipo tai kasėris ir sekretorius neapgarsino na wieną kartą nei atsiusto jiems turto isz kitur nei sawiszko sudėjimo, per ką ir kitus baugina tolyn no to weikalo.

W. Senkus.

SZENANDORIS. Augustinas Zeydz zokoninkas, buwęs sądarbininkas mirusios 'Gazėtos Lietuwiszkos', apwazinėjęs wisas pabulkes Suwienuota Walstiju, kur tik lenkai ir lietuwei gywena, sugryžo wėl atgal i Szenandori, ir czia laukia isz Galicijos tik patikrinancziu popėru, kuriu sulaukęs leisis rinkti pinigus no lenku ir lietuwininku dėl pastatymo klostoriaus dėl lenku naudos; jau žiamę girėse turės dėl klostoriaus, kur koks agentas padowanoję 100 akru. Pirmiausei bene Naujorko lietuwei susilauks tą diewuotą brostwininką su kryžiumi ant krutinės, kuris iszties ranką lyg ant garbės Diewo dėl naudos lenku. Lietuwinkai pinigus naudingiaus apwerstu duodami ant lietuwiszkos mokslawietės, kokią musu susiwienyjimas weikei istengs ikurti.

Antanas Szatkus paemantis isz Kauno rėdybos tapė užmusztas anglakasyklöse Gloverso 28 d. sausio; tas žmogus puikio paczią naszlę ir duktei tėwyneje, jis turėjo tik 27 metus amžiaus.

Kitos szermenis butu netikėtai atėjusios Szenandoryje. Wienas naujwedis 24 d. sausio parėjęs no darbo lyg pailsęs atsisėdo, ir lyg tartum pasigailusi jaunoji pacziukė padawė stiklėną degtinės, kurios szits užtraukęs tuojuos puolė augsztynyks ant žiamės. Paszauktas ant to pėdu daktaras dawė ant isziwēmimo ir rado drutą waistą degtinėje primaiszytą. Wyras apie nedėlę persirgęs pasweiko. Yra tuodu naujawedžei lietuwei, ir abudu buwo atlikę tikrą spawėdę priesz sutuoktuwes, wyriszkis yra labai lėtas ir geras žmogus. Ispėkite, kas czia kaistas!

M. Juszka.

WATERBURYJE Conn. 27 d. sausio mergaitė 6 metu wazinėjosi ant ulyczios su rogutėmis, o netoli stowėjo arklys nepririsztas; ėjo tuosyk maszina

geležinkelo, arklys pasibaidė ir suvažinėjo mergaitę Weroniką Ubutę, kuri nežinia ar išliks gywa.

K. Bałtrukonis.

Pietinėje Karoleinoje plantacijų lorda tik dabar ėmė suprasti, kad jie buvo kvaileis prieszināmiesi išwalnyjimui wergu, nės 1860 m. wergu darbas padarė 353.412 rėzu bowėlnos, o 1886 m. alginis darbas atneszė 530.102 rėzas. Botagas iszalkio geriaus mat weikia ne kad botagas wergystės.

Kaip Auropos uniwersitėtuose jaunesni studentai ('Fuchs' Wokietijoje, o 'szwed' Rusijoje) yra persekiojami per senesnius, taip pat ir Suw. Walstijose 'Freshmen' yra wisaip kaip kankinami senesniu, kurie sawę wadina 'Sophomores'. Neseni i Czikagos priemėstyje Evanston tarp studentu isz tos priezasties pakilo musztynės, ir bene daugis waikinu taps atleisti isz mokslawietės.

Naujorke 'astrologas' De Leon, kuris mergas pardawinėjo i Panamą ant kekszawimo, tapė prasudytas i Sing Sing ant 15 metu sunkaus darbo; gerai!

Naujorke lenku darbininkai 5 d. wasario kėlė balu drauge su koncertu; bet lenku ant to pokilo wisai mažai buwo, o tik žydu burys ir daug lietwininku. Matyti, kad ponai lenkai ir czia dar nenusikratė szlėktiszkų dulkiu no sawęs; beje ir draugystė 'Ognisko', kuri sakosi ėsanti prieszakynžengi, pasirodė nepriilanki darbininkams, nės tą dieną pas sawę sutelke žmones i szokynes.

Naujorke Kazimėrinė draugystė prisidėjo prie iszkėlmo, szwentės 3 dieną kowo, ir iszrinko tam tikrą komisiją.

Wiljamsburge nesenei Szėnertėnė, wyrui iszwažiawus jieszkoti darbo, pabėgo su A. Pajauju, ir iszsiwežė 3meti suuu ir naminius daigtus, o ir kelis dorėlus wieno gaspadininko. Kaltininkai jau yra sujieszkoti, ir sėdi kalėjime sudžia Pajaujui priskyre 6 mėnesius, o jo sugułowi tiktai 3 mėnesius.

Streikas darbininku aplink Naujorką kassyk eina didyn, ir regis darbininkai turės pergalėti pininguoczius, kurie labai yra nusiminę.

Apie BELGIJOS žmonių apszvietimą yra galima sudyti pagal žinias apie waikinus statomus i kariauną. 1882- 84 m. buwo statoma 151.830; isz tu nemokėjo nei skaityti nei raszyti 23.694, o 4678 mokėjo tiktai skaityti bet ne raszyti, 72.866 galėjo su wargu sawo prawardę pasiraszyti, ir tik 50.592 buwo maž daug akylesni. Taigi 16 procentu jaunuomenės Belgijoje neko nemoka. Belgija apszvietimo reikaluose taip pat žiamai stowi kaip Szpanija, Rusija ir Lietuwa, ir wyresnybė iszranda prispirtini mokinimą igriebimu asabizkos walnybės! Belgijos minystras Jakobas pasakė: 'Walnybė nesimokinimo yra per konstituciją patikrinta'!!

PRANCUZLŲOJE brangakmenei buwusiu karalu bus iszpardawinėjami Paryžiuje gegužės mėnesyje.

Medicininzka akadēmija Paryžiuje priskyre 500 franku mergei A. Klumpkei isz Paryžiaus už lenktynini weikałą: 'isztyrinėjimai atēmimo rankiniu nerwu sąpnynio', ir dr-ui L. Perrin isz Marseille už weikałą apie 'Mėsinius skaudulus uodos' taip-gi 500 franku.

RUSIJOJE ant Kaukazo gyventojai mēsto Baku tapė iszgąsdinti didelė žiamės drebėjimu; podraug Sogbatane, 10 mylu no Baku, atsidarė ugnakalnis isz kurio ugnis per dwi nakti ėjo augsztyn i 350 pėdu. Aplinkė ant kelu mylu buwo ugnimi wulkono apszwiesta, ir maurai isz ugnakalnio iszmesti užima piñną ketwirtainiszką mylę, storumo 7-14 pėdu.

POPEŽIUS ir musu gadynėje padaro szwentuosius, bet ne be geru užtėrėju; prieg tam ne taip greitai kas gali papulti i tarpą szwentuju, reikia matai pirma buti 'pałaimintiniu', o ant gąlo kada bus surinkta piñna galybė piningu, tada jau pałaimintinis tampa pakeltas i rangą 'szwentojo'. Taip katolikai Anglijos no senėi jau prasžė 'szwento sosto' Ryme, idant Tamoszius Moore, kuriam Enrikis VIII 1535 m. nukirsdino galwą, butu pastatytas tarp szwentuju. Tas Tamoszius Moore buwo komunistas ir parasžė kningą apie 'Saļą Utopiją'; beje tas komunistas tik po 350 metu no sawo myrio tapė apskelbtas pałaimintiniu, ir i dangu pasodintas. Nawatna, kad Moore pataikė i dangu, o McGlynn Naujorke yra persekiojamas už tai, kad stoja ant pusės darbininku. Regimai neklaidingas popėzius žino, katras daugiau turi piningiszkes wertybės!

SZWICARLIJOJE yra 1000 hotelu su 58.000 łowu; tarnu juose yra 16000; metinis iėmimas hotelu isznesza 42.460.000 franku, o iszdawimas 28.880.000 fr. Kas tuose hoteluose yra pralėbaujama, matome isz skaitliniu: wyno už 2.800.000 fr., pakšszėziu už 1.740.000 fr., žuwiu už 1.000.000 fr., žalisu už 800.000 fr., kawos už 430.000 fr., cukriaus už 400.000 fr., arbatos už 192.000 fr., alėjaus už 160.000 fr. Tiek tai mokėta už waisius swetimu žiamiu, o už walgius ir gėrimus naminius parėjo 18.800.000 fr.

AUSTRIJOJE 'Naujas Peszto laikrasztis' reikūlauja, idant Austrija užpūltu Rusiją pirma ne kad toji pabaigs sawo kariszką pasirengimą Dunojaus paupiuose. 'No wainos nera galima iszsisukti, ir geriaus yra kową pradėti pirma negu walstijos ant Baltkalninio pussalo tapė surusintos. Tuomi Austrija igys sądorą Serbijos ir Bulgarijos su 100.000 kareiwiu'.

BULGARLIJOJE tapė Sofijos mēste suimta moteriszke, kuri norėjo parengti suokalbi priesz bulgariszką wyresnybę; ji prisipažino, kad Rusija ją siuntnsi dėl prikabinimo apicėriu prie sutrėmimo waldžios.

WOKIETIJOJE wyresnybe norėdama seime turėti sau priłankius pasiuntinius iszsisprasžė no popėžiaus, idant tas katolikams priwelytu rinkti tik žmones, kurie wyresnybę parems reikalaujanczią piningu dėl armijos ant 7 metu isz wirszaus. Isz kitos pusės wyresnybė persekioja socialdemokratas, sumdama komitėtus rinkimu ar iszwaikydama susirinkimus; Sztetyno mēste ir kitur tapė darbininkai labai sudaužyti. Ir tai wadinasi walnybe!

Saksijoje 1883 85 m. isz 16.036 pabriku pasilhko tik 13.062, o skaitlu: pabrikuose dirbancziu žmoniu pasidaugino no 241.291 ant 284.533; taigi 1884 m. ant pabriko pripuolė po 14, o 1885 m. po daugiau kaip 20 darbininku. Matomai mažesni pabrikai yra praryjami per didesnius.

HOTELIS LENKISZKAS

Leono Alberto *KRYGIERIO*

16 *Rivington st.* *NEW YORK.*

Krautuwė wyno, ašaus ir kitokių gėrimų, podraug Restauracija, ir sueiginė wieta Lietuwiszku draugyszių. Kožną subatą szwėžios deszros ir kopustai.

O'NEILL BROS

parduoda naminius daigtus, ir tai pigiausei wisame walsczujuje. Taipgi turime sąkrową skrynuczių ir grabų, kuriuos mės pigiaus padarome ir ant szmokeszcio duodame.

Namuose Shanks *O'NEILL BROS.*

Main st. Shenandoah Pa.

LENKISZKA APTEKA,

138½ *Division st.* *NEW YORK.*

parduoda wisokias gydykles szitos žinmės ir isz swetur. Ligoniams duodama yra patarmė. Reikašaujantiems siunczių gydykles ir i farmas.

Dr. K. Smakowski.

KRAUCZISZKAS KROMAS.

Drapanas dėl draugyszių galima gauti; prekia 12 procentu pigiaš ne kad pas kitus tame mēste. Kas mēnesis pareina abrozai naujos mados, taip kad didis ir mažas gali naujasią madą pasirinkti. Darbas yra dailausias ir be jokių klaidų. Užsipraszau draugus ir pažystamus pas sawę.

S. Main st. Shenandoah Pa.

Andrius GRYNEWYCZIUS

MIEŁDAŽIO KRAUCZISZKAS KROMAS.

Darau uniformas ir kitokias drapanas; prekia yra nuderiamas; drapanos tiktai ant orderio. Draugyszių drapanas galima gauti wisokios mados.

6 E. Centre st. *Szenandoryje.*

J. MIEŁDAŽIS.

Edm. S. T. SIENKEWYCZIUS

ir

Jono STEPONAICZIO

Lietuwiszkas Salunas.

Wyna, Lagerinis ašus, Biljardas ir gardus užkandys dykai.

88 Hester S. *NEW YORK.*

UŽNIAMUMIECZEI pas UŽNIAMU- NIETI

Ateikite aplankiti mano walgiu kromą, o nepasigailėsite. Taworai yra szwieži, geri ir pigus.

KAZYS BUTKEWYCZIUS.

ant *Main st.* priesz paczlą

Shenandoah Pa.

LIETUWININKAI eikite

pas *LIETUWININKAI!*

Taisau wisokius dziegorius, sieninius, kieszoninius, budintojus ir tt., pagal naujausius mekanikos buklius Prieg tam taisau ir nulieju aukšinius bei sidabrininius žiedus, tenengėlus. Sužusius antwožus dziegorelų labai gražie sutaisau. Wisą pigiaus ir geriaus darau ne kad kromuose.

KAZYS GILUS.

58 Hicks st. *Brooklyn N. Y.*

Kningos ant pardavimo.

REDYSTEJE Liet. BALSŲ, 43 Spring st. New York.

Auszros Kalendorius ant 1885 ir 1886 m. po 25 centus.

Tėwynainiu giesmė Wyturio 15 centu.

Oszkabalų dainos 25 centu.

Lietuwiszkas sziupinis 15 centu.

Draudausko swėtiszkos ir szwentos giesmės 15 centu.

Miglōwaros dainos 25 centu.

Nėrio pamokstai apie gaspadorystę 25 centai.

Auszra 1883-85 m. po pusantro dorelo, o 1886 m. už 4 num. 80 c.

Žirgas ir vaikas Jono Basanawycziaus 25 centai.

Witolonaida Kraszewskio, dwiejose kningose, 75 centai.

Užduotynas, norintiems pasimokinti rokandų, 40 centu.

ABECĖLA ir taip mokintuvė dėl waiku, isz kurios yra galima ismokti skaityti, raszyti, suprasti gautos atsitikimus ir iszsimokinti wisus paterius. 30 centu.

Keli žodžei apie auginimą. 25 centai.

Iszganymas wargdienio, 18 centu.

MILAUCKO KROMAS.

ant Centre st., Shenandoah, Pa.

Laikau wisokiu gatunku miltu, mėsa sudyta, rukyta ir wisokius walgomus daigtus, keliu, marskiniu, kaldru, plunksnu dziegoriu, lampu, wėdru ir tt. Kas tik ko pareikalas, pas mus ras, ir daug pigias wiskę parduodame ne kad musu kainynai. Atapsiznaimykite!

MILAUCKAS ir SUNUS.

A. OWENS,

No 18 ir 20 S. Main st. Shenandoah Pa.

Krautuwė miltu, mėsos, szieno. taip-gi ir kitokiu daigtu tinkanciu. prie namu ir stalo. Taip-gi didelė wirtynė pigiu materiju dėl drapanu. Teisinga waga ir pigiausia w eta dėl lietuwininku. Eikit ir persikanokite!

A. OWENS.

THOMAS SLATTERY

CZEBATU ir CZEWERYKU KROMAS pigiausias mēste. Dėl sulopymo paimu pagal reikalą,

namuose Beddels Brick,

W. Centre st. Shenandoah Pa.

P. BARTIKOWSKY,

252 & 254 East Market Street,

Wilkes - Barre Pa.

Aukso ir sidabro taworai, Amerikisz ir swetimu žiamiu dziegorėlei, drapanos, skrybelės, kepurės, czebatų ir czewerykai, walgymai randasi man pirkdami pas manę!

P. BARTIKOWSKY.